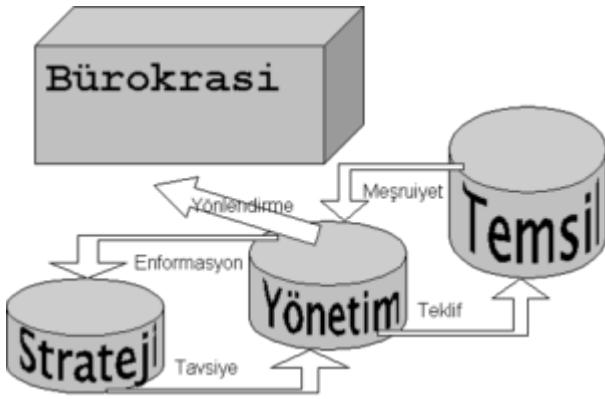

Türkiye’de, çözülmekte olmakla ve yer yer çözülmüş olmakla birlikte, devlet organizasyonundan başlayıp hane halkı karar alma süreçlerine kadar uzanan fraktal bir kurumsal yapı bulunmaktadır. Bu fraktal yapının prototip kurumunda dört asli organ bulunmaktadır: (i) strateji organı, (ii) yönetim organı, (iii) temsil organı ve (iv) uygulama organı, bürokrasi.

Strateji organı uygulanacak politikaların çerçevesini çizmektedir. Üyeleri genellikle seçimle gelmez. Kurum içinde çeşitli görevler almış, kurum içi dengeleri iyi kavramış yönetici ve bürokratlar arasından çeşitli basamakları geçerek yükselmiş bir gruptan oluşur. Zorunlu olmamakla birlikte, yönetim en önde gelen öğeleri tarafından kısmen temsil edilebilir. Yaptığı iş genel öncelik ve ilkeleri saptamak ve bu konuda yönetime tavsiyelerde bulunmaktır. Yaptırım gücü kurumsal çerçeveyi çizen dokümanlarda bulunmamaktadır. Bu dokümanlarda yer almamak anlamında görünmez, dışsal bağlar, strateji organının üyeleri tarafından denetlenebilen iktisadi ve toplumsal güç aracılığıyla, organın çizdiği çerçevenin ve uygulanmasını tavsiye ettiği politikaların dışına çıkılması durumunda kayda değer bir direnç ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla, pratikte yadsınamayacak bir yaptırım gücüne sahiptir.

Yönetim kurumun asli karar alma organıdır ve, ilke olarak, temsil organı tarafından seçilmektedir. Pratik politikaları geliştirir ve kontrolündeki bürokrasi aracılığıyla uygulamayı yönlendirir. Hem karar almada yardımcı olan, detaylarla uğraşan, hem de uygulamada sorumluluk alan, uygulamayı fiilen yönlendiren alt-birimleri vardır. Alt-

birimlerin sayısı ve sorumlulukları kurumun karmaşıklığına bağlı olarak artar. Yönetimle strateji organı arasındaki eşgüdüm düzenli olarak sağlanır. Yönetim strateji organına gerekli enformasyonu sunmakla görevlidir; ayrıca, bu organda karar alma sürecine fiilen katılabilir. Strateji organını yönetimden ayıran ve onu ayrı bir organ durumuna getiren, yönetimin bu organdaki kararları belirleyecek ağırlığa sahip olmamasından kaynaklanmaktadır.

Temsil, kurumun asli sahipleri tarafından, biçimsel olarak demokratik yoldan seçilmiş üyelerden oluşur. Bazı durumlarda, TÜSİAD örneğinde olduğu gibi, temsili değil doğrudan demokrasi kuruludur. Temsilciler kişisel işlerini gerçekleştirirken, yönetim tarafından engellenebilir ya da desteklenebilirler. Ayrıca, temsilci adaylarının seçiminde ileride yönetime geçecekler belirleyici olmaktadır. Dolayısıyla, görevi yönetim için yasal çerçeveyi çizmek ve yönetimi denetlemek olmakla birlikte, ve demokratik görünümüne karşın, yönetimin kontrolünden kolay kolay çıkamayan, onun yaptıklarını yasal değişikliklerle ve aklama etkinlikleriyle meşrulaştıran bir kurula dönüşebilmektedir.

Bürokrasi uygulama organıdır. Yönetim tarafından atanır, yönetime bağlı olarak çalışır. Toplum kurumla bürokrasi aracılığıyla yüz yüze gelir. Bürokrasi uygulamaya ilişkin kurallara sözcüğü sözcüğüne uymakla yükümlüdür. Ancak, yönetimle uyumlu olduğu sürece denetim gevşek tutulabilir.

Türkiye'deki kurumsal "yapılanma"lar, Osmanlı toplumsal ve iktisadî örgüsünden, bu örgünün dokusunu pek bozmadan bir sanayi toplumunun çıkışı olarak özetlenebilecek cumhuriyet deneyimi içinde olgunlaşmıştır. İşçi sendikalarından işveren derneklerine kadar birçok kurum, betimlenmeye çalışılan prototip kurumsal yapıya, özgün farklılıklar taşıyabilir bile büyük oranda uymaktadır.

Bu prototipin uygun düştüğü kurumlar salt formel kurumlarla sınırlı değildir. Girift akrabalık ve hemşerilik bağlarıyla oluşan geniş aile ya da mahalle gibi, geleneksel iktisadi analizdeki hane halkının yerine geçen farklı tür karar alma birimlerinin bulunduğu biçiminde yorumlanabilecek sosyolojik çalışmalar bulunmaktadır. Hane halklarının bu farklı

biçiminin, informel kurumlar olarak prototip kurum yapısına ne denli uyduğu farklı ve daha yapılmamış bir çalışmanın konusudur. Bu aşamada söylenebilecek, böyle bir olasılık bulunduğudur. Bu kurumsal yapının atomik rasyonel bireylerin karşılıklı ilişkiye girdikleri piyasalar tasarımı üzerine kurulu iktisadi analizle ne oranda ve nereye kadar uyumlu olabileceğini araştırmak da ayrıntılı çalışma gerektirmektedir. Ancak, bazen bilinen biçimiyle “piyasa mekanizması”yla uyumlu davranışlar gözlenirse bile, talep kısıldığında firmaların stokları eritme çabası yerine fiyat artırmaları ve fiyat artışının tüketim harcamalarının artmasına yol açması gibi garip piyasa hadiseleriyle karşılaşılması, kaotik bir “piyasa mekanizması”na yol açan farklı bir mikroekonomik temellendirmenin gerekliliğine işaret etmektedir.